

Dossiernummer

80-84900-20

Ons kenmerk

2023/04273/ZONMW

Datum

6 april 2023

Contactpersoon[REDACTED]
Telefoon 070 349 53 65

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Aan de Directeur-Generaal Curatieve Zorg
Mevrouw [REDACTED]
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Onderwerp

Opdracht voor onderzoek transgenderzorg

Geachte mevrouw [REDACTED],

Op 23 september 2021 ontving ZonMw een brief (3259148-1015627-CZ) waarmee u een opdracht verleent voor onderzoek op het gebied van transgenderzorg. Twee aspecten vormden daarbij het kader voor onderzoek; de oorzaken van de toename van de behandelvraag in de afgelopen periode en de omvang van de zorgvraag nu en in de toekomst.

Met genoegen bied ik u, mede namens de door ZonMw aangestelde programmacommissie Gender en Diversiteit onder voorzitterschap van prof. dr. Inez de Beaufort, twee onderzoeksrapportages aan. Het eerste betreft een onderzoek van SiRM met daarin een schatting naar de grootte van de vraag naar transgenderzorg, inclusief een indicatie van gewenste groei aan de aanbodkant van de zorg. Het tweede betreft een onderzoek van de Radboud Universiteit naar de redenen voor toename in en verandering van de vraag naar transgenderzorg.

Beide onderzoeksrapportages zijn voorgelegd aan de ZonMw programmacommissie Gender en Diversiteit. De programmacommissie heeft geconcludeerd dat de onderzoeken goed zijn uitgevoerd en waardevolle inzichten hebben opgeleverd. Het bestuur van ZonMw onderschrijft deze conclusie. ZonMw is zowel het SiRM als de Radboud Universiteit erkentelijk dat men de opdracht tot onderzoek hebben aangenomen. Het betreft complexe vraagstukken in een maatschappelijk en politiek dynamisch veld. Dit heeft de partijen niet tegengehouden de handschoenen op te pakken.

Omvang van transgenderzorg: onderzoek SiRM

Bij het onderzoek van SiRM is het duidelijk dat het, daar waar het de omvang van de zorgvragen richting de toekomst betreft, om schattingen gaat. De programmacommissie begrijpt de onvermijdelijkheid daarvan, toekomstige ontwikkelingen zijn per definitie onzeker. De door SiRM geschetste scenario's bieden echter voldoende diepgang om betrokkenen te ondersteunen in het maken van keuzes. ZonMw ziet, net als de commissie, duidelijk meerwaarde in de uitkomsten, bedoeld om richting te geven aan vragen rondom het vergroten van zorgcapaciteit. Daarbij opmerkend dat het bij het uitbreiden van de capaciteit belangrijk is om de kwaliteit van zorg te kunnen garanderen.

De kwaliteitsstandaard Transgenderzorg Somatisch biedt hiervoor een goede waarborging. De opstelling van de zorgverzekeraars, die tot na de openbare consultatie in de klankbordgroep van het onderzoek betrokken zijn geweest maar toen hebben besloten zich terug te trekken, is opmerkelijk en zorgelijk. In de verdere ontwikkeling van (transgender)zorg zijn naast patiënten/cliënten en zorgaanbieders ook de zorgverzekeraars een belangrijke partij.

Reden toename in en verandering van de vraag naar transgenderzorg: onderzoek Radboud universiteit

Het onderzoek van de Radboud universiteit maakt inzichtelijk dat de toename van het aantal zorgvragen bij transgenderpersonen een complex samenspel betreft tussen allerlei verschillende factoren over meerdere niveaus (micro, meso, macro). Belangrijk hierbij is dat opgemerkt wordt dat het proces van (gender)identificatie twee richtingsverkeer is tussen intrapersonlijke processen rond zelfbewustwording en zingeving en interpersoonlijke processen van interactie met de omgeving en de samenleving. Waarbij de oplossing niet exclusief is voorbehouden aan de specialistische zorg, maar ook voor de reguliere zorg bij huisartsen en ggz-instellingen een belangrijk rol is weggelegd. Bovendien kan de samenleving een belangrijke bijdrage leveren aan acceptatie en verminderen van minderheidsstress. Een operatie is niet altijd de oplossing, goede ondersteuning, begeleiden, herkenning en erkenning zijn belangrijke componenten bij vragen rond transitie.

Bij het onderzoek van de Radboud Universiteit waardeert ZonMw de verschillende wetenschappelijke methodieken die zijn toegepast. Daarbij zijn de focusgroepen en de grote diversiteit aan deelnemers die men bereikt heeft van grote meerwaarde. De programmacommissie heeft ten tijde van de aanvraag de kwaliteit en relevantie van het onderzoek als groot beoordeeld vanwege het gehanteerde interdisciplinaire perspectief. De commissie is content hoe dit heeft uitgedaan.

Integrale beschouwing nodig

ZonMw is zich bewust van het risico dat onderdelen uit de rapportages een eigen leven kunnen gaan leiden, zeker daar waar het de ontwikkeling van genderidentiteit betreft en de rol van minderheidsstress in de zoektocht naar ondersteuning. ZonMw (in navolging van de programmacommissie) wil het belang benadrukken van een integrale beschouwing van de resultaten van de Radboud Universiteit en SiRM, het betreft een samenhangend geheel.

Zoals duidelijk wordt in het onderzoek van de Radboud universiteit, komt de zorgvraag van transgenderpersonen voort uit enerzijds de innerlijke ervaring van een lichaam dat niet past bij de genderidentiteit en anderzijds uit een gebrek aan acceptatie in de sociaal maatschappelijke omgeving. Het betreft een complex samenspel tussen meerdere factoren, waarbij specialistische zorg van groot belang is maar in sommige situaties slechts gedeeltelijk de behoefte van transpersonen dekt. Tegelijkertijd laat het onderzoek van SiRM ons de urgentie voelen om aan de slag te gaan met de lange wachtlijsten. De zorgvraag van transgenderpersonen zal, onder welk scenario dan ook, de komende jaren blijven stijgen. Om iets aan de wachttijden te doen is inhaalcapaciteit nodig.

Bij dit alles wil ZonMw meegeven dat er op meerdere plekken aan knoppen gedraaid moet worden voor oplossingen. Niet enkelvoudig in de zorg maar óók in domeinen van emancipatie en samenleving. De twee onderzoeken omsluiten zowel de vraag als de aanbod kant. Voor wat betreft het aanbod hebben de onderzoeken voldoende input gegeven voor gerichte stappen vanuit de zorgverzekeraars, de zorgaanbieders en het ministerie van VWS.

Voor wat betreft de vraagkant wordt een inspanning verlangd rond emancipatie van zorg en samenleving, waarin overheid, professionals in zorg en ondersteuning en wetenschap de krachten moeten bundelen.

Vervolg

Zowel het onderzoek van de Radboud Universiteit als het onderzoek van SiRM benadrukken de kennisgaps die voor ons liggen. ZonMw ziet deze leemte ook. Met beperkte middelen en beperkte tijd hebben de beide onderzoeken een schat aan informatie opgeleverd, maar ook laten zien dat we rond kennis en ontwikkeling binnen de transgenderzorg nog aan het begin staan. ZonMw zal dit signaal oppakken en in samenspraak met de programmacommissie de komende periode inzetten op het inzichtelijk krijgen van grootste knelpunten en prioriteiten in kennisontwikkeling.

ZonMw wil het ministerie van VWS bedanken voor het in haar gestelde vertrouwen voor het faciliteren en monitoren van deze onderzoeken. Het betrof een bijzonder relevante en actuele opdracht, welke geleid heeft tot betekenisvolle uitkomsten. ZonMw is ook in de toekomst van harte bereid haar bijdrage te leveren aan het stimuleren van gezondheidsonderzoek en zorginnovaties op het terrein van sekse en gender. Mocht u dat wensen, dan gaan wij daar graag over in gesprek.

Met vriendelijke groet,

prof. dr. Arfan Ikram
Voorzitter

dr. Véronique Timmerhuis
Algemeen directeur/secretaris bestuur

Bijlage(n)

- Rapport SiRM
- Methodologische bijlage SiRM
- Rapport Radboud Universiteit
- Methodologische bijlage Radboud Universiteit

Kopie